

Mer skärmtid för lärarna

Hugues Engel
Pedagogisk ambassadör
Romanska och klassiska institutionen

Innehållsförteckning

Bakgrund	3
Att ta itu med genomströmningsproblematiken	3
Alternativa aktiva undervisningsmetoder och studenternas lärande	3
Förändringsagenter	4
Projektets utformning och genomförande	5
Syfte och mål	5
Lunchseminarie- och workshopserie	5
Resultat	6
Diskussion	7
Lärdomar	8
Finansiering	9
Referenser	9

Abstract

Syftet med det pedagogiska ambassadörsprojektet ”Mer skärmtid för lärarna” var att främja utvecklingen av den digitala kompetensen hos lärarna vid Romanska och klassiska institutionen. För detta anordnades det en seminarie- och workshopserie om användningen av digitala verktyg och lärresurser inom undervisning. Som framgår av enkäten som gjordes i slutet av projektet uppnåddes projektets mål. Projektet har visat att det finns ett intresse för att diskutera pedagogiska frågor vid dedikerade seminarier. En annan lärdom är att dessa seminarier gärna får vara konkreta, det vill säga kopplade till konkreta problem som uppstår i undervisningssituationer, för att verkligen komma till nytta. I rapporten diskuteras hur projektet, som är ett mindreskaligt initiativ, hade kunnat få en större genomslagskraft och hur de pedagogiska ambassadörernas nyvunna erfarenhet som ”förändringsagenter” kan tas tillvara.

Bakgrund

Att ta itu med genomströmningsproblematiken

Som många andra institutioner vid Stockholms universitet brottas Romanska och klassiska institutionen med genomströmningsproblem. *Strategier för Stockholms universitet 2015-2018*, som definierar den övergripande inriktningen för universitetets verksamhet, nämner låg genomströmning och studenternas ibland otillräckliga arbetsinsats som två frågor ”av avgörande betydelse för ett effektivt utnyttjande av statens resurser, för kvaliteten i utbildningen liksom för studenternas framtid” (Kommunikationsavdelningen 2015). Institutioner som uppvisar låg prestationsgrad uppmuntras därför att vidta åtgärder.

Rapporten *Uppföljning av prestationsgrader vid det Humanvetenskapliga området* (Bretschneider *et al.* 2016) analyserar de yttre och inre mekanismerna bakom de låga prestationsgraderna vid vissa institutioner tillhörande Humanistiska fakulteten och Samhällsvetenskapliga fakulteten. De yttre mekanismerna är yttre omständigheter som institutionerna i princip inte kan råda över, såsom arbetsmarknadens läge eller söktrycket till utbildningarna. Till de inre mekanismer som bidrar till att höja genomströmningen hör bland annat pedagogisk utveckling.

I *Strategier för Stockholms universitet 2015-2018* nämns ”alternativa aktiva undervisningsmetoder” som ett möjligt sätt att ta itu med genomströmningsproblematiken. Dessa undervisningsmetoder, som är baserade på ”direktkontakt och [...] växelverkan mellan lärare och studenter – och studenterna emellan”, utgör ett sätt att gynna studenternas lärande och därmed också deras prestationsgrad och ”ska [därför] utvecklas inom universitetet” (Kommunikationsavdelningen 2015).

Alternativa aktiva undervisningsmetoder och studenternas lärande

Föreliggande projekt handlar om användning av digitala lärresurser och digitala verktyg inom undervisning, vilket inbegriper undervisningsmetoder som omvänt klassrum samt användningen av digitala verktyg såsom quiz- och enkätverktyg (Kahoot!, Socrative, Survey &

Report m.m.). Projektet kan därför sägas fokusera på ”alternativa aktiva undervisningsmetoder” med IKT-inslag¹.

Digitala lärresurser och verktyg kan användas som stöd till undervisningen både utanför och under lektionstid. De kan bidra till att öka studenternas arbetsinsats (till exempel med hjälp av den omvända klassrumsmodellen) och göra studenterna mer delaktiga under lektionerna (genom till exempel användningen av digitala enkäter eller quiz). Digitala verktyg kan också bidra till att öka möjligheten för läraren att ge återkoppling. Av dessa anledningar kan digitala lärresurser och verktyg – om de används på ett pedagogiskt genomtänkt sätt – bidra till att gynna studenternas lärande.

”Alternativa aktiva undervisningsmetoder” har åtskilliga upplägg och är baserade på användningen av många olika verktyg. I denna rapport kommer det därför inte att göras någon genomgång av de olika metoder som står till buds för lärarna. Men låt oss ta ett exempel, nämligen modellen omvänt klassrum (eng. ’flipped classroom’) – som blev en tyngdpunkt i föreliggande projekt.

Omvänt klassrum är en undervisningsmetod som går ut på att studenterna tar till sig kursinnehållet innan de kommer till lektionerna. Med andra ord föreläser läraren inte när hen träffar studenterna på lektionstid. I den omvända klassrumsmodellen ombes studenterna ofta titta på videor eller inspelade föreläsningar – alternativt läsa kurslitteraturen – och göra en uppgift, till exempel någon form av inlämningsuppgift eller ett quiz som handlar om det kursmaterial som studenterna har gått genom. Under lektionstid ger läraren återkoppling på studenternas uppgifter, varpå studenterna erbjuds kunskapsfördjupande aktiviteter (diskussioner, tillämpningsövningar, quiz m.m.). Eftersom studenterna får möjlighet att ta till sig kursinnehållet på flera olika sätt anses omvänt klassrum gynna djuplärande (Braseby 2016) och aktivt lärande (Jensen *et al.* 2015). Flera studier visar också att studenter ofta är positiva till den här undervisningsmodellen (se till exempel Nouri 2016 och Engel, *accepterad*).

Förändringsagenter

Projektet ”Mer skärmtid för lärarna” är ett pedagogiskt ambassadörsprojekt. Pedagogiska ambassadörer är universitetslärare som driver ett pedagogiskt utvecklingsprojekt vid sin institution (CeUL 2018). Deras uppdrag är finansierat av Centrum för Universitetslärarytbildning (CeUL), men deras projekts innehåll bestäms av de pedagogiska ambassadörerna själva i samråd med deras institutions ledning.

Pedagogiska ambassadörer kan beskrivas som ”change agents”, ’förändringsagenter’. Deras mål är att genomföra en förändring, i det här fallet vad gäller den pedagogiska miljön. Inom akademien är dessa förändringsagenter ofta lekmän (McGrath *et al.* 2016), eftersom det ofta handlar om lärare som saknar utbildning och träning inom detta område. Det var fallet med föreliggande projekt, som till stor del var ett eget initiativ. Jag hade inte helt klart för mig vad det innebar att införa en förändring i den akademiska kulturen, vilket till exempel kan handla om att övervinna motstånd och hitta ”significant others” som bidrar till att driva fram ens projekt (se McGrath *et al.* 2016). I diskussionsdelen resoneras det kring hur projektet hade kunnat utvecklas till sin fulla potential genom att i högre grad integreras i en bredare pedagogisk utvecklingsstrategi.

¹ IKT står för *Informations- och kommunikationsteknik*.

Projektets utformning och genomförande

Syfte och mål

Det pedagogiska ambassadörsprojektet ”Mer skärmtid för lärarna” genomfördes vid Romanska och klassiska institutionen 2017. Syftet med projektet var att främja vidareutvecklingen av lärarnas digitala kompetens vid institutionen.

Projektet utgick ifrån Käck & Männikkö-Barbutius (2012) tolkning av begreppet digital kompetens. Enligt författarna avser detta begrepp inte enbart ”förmågan att använda vissa teknologier” utan också ”ett öppet, nyfiket och framför allt holistiskt förhållningsätt till IT”² och ”som bl.a. handlar om förmågan att våga förändras och ta till sig det nya som samhällsutvecklingen bär med sig”. Med andra ord handlar digital kompetens lika mycket om kunskaper och färdigheter som attityder. Käck & Männikkö-Barbutiu (2012:19–21) föreslår därför en tredelad definition av begreppet digital kompetens. Digital kompetens har en didaktisk, en teknisk och en teoretisk komponent. Den didaktiska digitala kompetensen gör det möjligt att bedöma när digitala läresurser kan eller bör användas. Den tekniska digitala kompetensen handlar om IT-vana, det vill säga förmågan att konkret hantera digitala verktyg. Den teoretiska digitala kompetensen handlar om kunskapen om forskningen om IT och lärande. Projektet syftade till att bidra till att vidareutveckla lärarnas digitala kompetens i dessa tre dimensioner.

Den digitala kompetensen hade givetvis före projektet börjat utvecklas vid institutionen: olika IT-baserade projekt hade genomförts tidigare och lärarna hade börjat använda sig av digitala verktyg och läresurser såsom inspelade föreläsningar, quiz, flash-cards. Användningen av digitala läresurser hade ofta mottagits väl av studenterna (se till exempel Engel, accepterad). Lärarnas digitala kompetens behöver dock vidareutvecklas och integreras på ett hållbart sätt i institutionens verksamhet. Föreliggande pedagogiska ambassadörsprojekt ämnade bidra till detta. Det hade därför som mål att både sprida kunskaper om och väcka diskussioner kring användningen av IT-baserade pedagogiska metoder. Tanken var att detta skulle gynna en i högre grad pedagogiskt motiverad användning av digitala läresurser och verktyg inom undervisning vid institutionen. För uppnå detta anordnades en lunchseminarie- och workshopserie under 2017.

Lunchseminarie- och workshopserie

Det anordnades åtta seminarier och workshoppar vid lunchtid vid Romanska och klassiska institutionen. Seminarierna och workshoparna varade en timme och handlade om hur digitala verktyg och digitala läresurser kan användas inom undervisningen. Eftersom syftet med projektet var att behandla den digitala kompetensen i alla sina dimensioner (se ovan) var seminarierna både praktiska och teoretiska.

Projektet började med en enkät för att identifiera lärarnas behov och intressen vad gäller användning av digitala verktyg och läresurser.³ 22 lärare svarade på enkäten. Många av dem visade ett intresse för modellen omvänt klassrum och hur man skapar filmer med pedagogiskt syfte. Andra ville veta mer om användning av quiz och andra återkopplingsverktyg. Ytterligare verktyg nämndes såsom digitala tentamentjänster, Wiki, Prezi och Google Doc.

² IT står för *Informationsteknik*.

³ Projektets två enkäter arbetades fram i samarbete med Tore Nilsson (Institutionen för språkdidaktik) som också var pedagogisk ambassadör 2017 och som genomförde ett projekt om mobilt lärande som hade flera beröringspunkter med mitt eget projekt. Tore Nilsson och jag höll flera gemensamma seminarier.

Som framgår av tabell 1 handlade fem av de åtta seminarierna om omvänt klassrum och att skapa videor med pedagogiskt syfte (se seminarierna och workshoparna 1, 2, 3, 5 och 8). De andra avsåg diverse ämnen: att ge feedback med digitala verktyg (seminarium 7) och ”virtual reality” för språkundervisning (workshop 6). Seminarium 4 handlade om ett ”student partnership”-projekt.

Tabell 1. Seminarier och workshopar som anordnades 2017 inom ramen för det pedagogiska ambassadörsprojektet ”Mer skärmtid för lärarna”

	Tema / titel på seminariet eller workshopen	Workshop-/Seminarieledare	Datum
1.	Introduktion till undervisningsmodellen ”flipped classroom”	Tore Nilsson (Institutionen för språkdidaktik)	23 mars
2.	”Gör din första video på 15 minuter”	Christine Ericsson Nordgren, Henrik Nordgren och Oliva Schlyter (Språkstudion)	27 april
3.	Omvänt klassrum med plattformen Scalable Learning	Hugues Engel (Romanska och klassiska institutionen) och Tore Nilsson (Institutionen för språkdidaktik)	1 juni
4.	”Student partnership”-projekt vid en språkinstitution	Julia Krueger, student vid Institutionen för Asien-, Mellanöstern- och Turkietstudier	15 juni
5.	Omvänt klassrum med plattformen Scalable Learning	Hugues Engel (Romklass) och Tore Nilsson (Institutionen för språkdidaktik)	23 augusti
6.	”Virtual Reality” för språkundervisning	Christine Ericsson Nordgren (Språkstudion)	24 augusti
7.	Digitala verktyg för att ge feedback	Hugues Engel (Romanska och klassiska institutionen) och Tore Nilsson (Institutionen för språkdidaktik)	20 november
8.	Att skapa underhållande videor med pedagogiskt syfte	Daniel Pettersson och Hugues Engel (Romanska och klassiska institutionen)	18 december

I nästa avsnitt presenteras vilka resultat projektet har haft.

Resultat

År 2017, då mitt pedagogiska ambassadörsprojekt genomfördes, var användningen av digitala verktyg och läresurser ett ämne som togs upp i olika fora vid Romanska och klassiska institutionen, såsom lärarmöten och institutionskonferenser. Detta beror delvis på att jag ombads att vid flera tillfällen presentera mitt pedagogiska ambassadörsprojekt och dess resultat, men också på att ett antal lärare var engagerade i olika pedagogiska utvecklingsprojekt med ett IKT-inslag. Romanska och klassiska institutionen har nämligen de senaste åren gjort flera pedagogiska satsningar i form av medel som lärarna har tilldelats alternativt kunnat söka. Flera lärare valde att använda dessa medel för att utveckla projekt med IKT. Med andra ord genomfördes föreliggande projekt vid en i viss utsträckning mot IKT redan välinställd institution.

En enkät gjordes i slutet av projektperioden (januari 2018) för att mäta i vilken grad projektet ”Mer skärmtid för lärarna” hade bidragit till utvecklingen av lärarnas digitala kompetens och om denna hade utvecklats *i sina tre dimensioner* (se ovan).

Tio lärare svarade på enkäten. En fråga handlade om den digitala kompetensens didaktiska komponent och lød: ”Tycker du att de seminarier och workshopar som du deltog i har fått dig att reflektera kring när digitala läresurser kan eller bör användas inom undervisningen?”. Tio

av de tio respondenter som svarade på enkäten tyckte att det var fallet i ”hög grad” (5 utav 10) eller ”till viss del” (5/10).

På frågan ”Lärde du dig använda (dvs. konkret hantera) digitala verktyg eller program under de seminarier och workshopar som du deltog i?” ansåg sju av tio att det hade varit fallet (2/10 i hög grad, 5/10 till viss del). Med andra ord tyckte dessa respondenter att de i varierande grad hade kunnat utveckla sin tekniska digitala kompetens.

Nio av tio tyckte att de, tack vare de seminarier och workshopar som de deltog i, hade fått kunskap om forskningen om hur digitala verktyg och digitala lärresurser kan påverka lärande (3/10 i hög grad, 6/10 till viss del), vilket tyder på att de hade fått möjlighet att även utveckla sin teoretiska digitala kompetens.

Slutligen ansåg fem lärare att seminarie- och workshopserien redan nu hade påverkat deras användning av digitala verktyg i undervisningen (2/10 i hög grad, 3/10 till viss del). En annan lärare tyckte att det inte hade varit fallet ännu men att det skulle kunna bli det i framtiden.

Sammanfattningsvis har projektets mål uppfyllts, som framgår av enkäten. I nästa avsnitt resoneras det kring hur projektet hade kunnat få ett ännu större genomslag.

Diskussion

Som en av de lärare som besvarade enkäten i slutet av projektperioden påpekar är tröskeln för att börja använda digitala verktyg och digitala lärresurser hög: även om lärarna anser att digitala verktyg är användbara förfogar de över för lite förberedelsetid för undervisningen för att kunna implementera sina idéer, särskilt eftersom digitala verktyg ibland har en brant inlärningskurva och att användningen av vissa verktyg är tidskrävande. Det tar till exempel tid att skapa videomaterial till en kurs med omvänt klassrum. I detta sammanhang spelar möjligheten att disponera över medel för pedagogisk utveckling en avgörande roll, eftersom de ger möjlighet att gå över denna tröskel. Denna tröskel förklarar antagligen att bara fem lärare av tio ansåg att projektet redan nu hade påverkat deras användning av digitala verktyg och lärresurser (varav 2/10 i hög grad och 3/10 till viss del, se ovan).

Detta resultat kan också förklaras med projektets skala. Projektet var ett initiativ som hör till kategorin ”small-scale bottom-up initiatives or projects led and driven by a small number of enthusiastic and committed individuals”, enligt den typologi av förändringsinitiativ som Trowler, Hopkinson & Comerford Boyes (2013, citerad av McGrath 2016) föreslår. Att integrera projektet i en större strategi hade kunnat bidra till att ge projektet en större genomslagskraft. Romanska och klassiska institutionen gjorde särskilda satsningar för pedagogisk utveckling 2016. Om sådana satsningar hade kunnat göras samtidigt som föreliggande projekt hade detta antagligen kunnat få en större effekt. Fler lärare hade fått tid och möjlighet att delta i seminarieserien som anordnades och seminarierna hade förhoppningsvis bidragit till att i ännu högre grad förankra lärarnas projekt i pedagogiska teorier och idéer.

Lärdomar

Tidigare hade Romanska och klassiska institutionen inga institutionaliserade pedagogiska seminarier för samtliga lärare.⁴ Detta projekt har visat att det finns ett intresse för att diskutera pedagogiska frågor vid dedikerade seminarier. Det framgår av spontana samtal som jag hade med mina kollegor under året, men också av den enkät som gjordes i slutet av projektet. Här är några citat från enkäten som styrker detta:

”Viktigt att fortsätta med pedagogiska seminarier.”

”Fortsätt med pedagogiska lunchseminarier”

”Borde vara obligatorisk närvaro! Bra fortbildning!”

Vidare var lunchseminarier ett bra forum för detta, då de möjliggjorde att med jämna mellanrum samla lärare trots deras fullspäckade scheman. Denna aspekt poängterades också i enkäten: lärarna tyckte att det var bra ”att det var på lunchen!”; att ha pedagogiska seminarier ”på lunchtid är en fördel”.

I enkäten ombads också lärarna att komma med förbättringsförslag. Några av dem hade velat få fler ”uppföljningsworkshopar med hands-on” och få möjlighet att ”koppla [workshoparna] till ett konkret problem som dyker upp i en specifik kurs”. En annan lärare hade önskat en tydligare progression: ”Börja mer på elementär nivå och sedan gå vidare”. Dessa kommentarer ger en viktig lärdom. För att verkligen vara till nytta bör seminarierna vara konkreta, det vill säga kopplade till konkreta undervisningssituationer, och följa en progression.

Vad gäller positionen som pedagogisk ambassadör påpekades det tidigare att de som åtar sig sådana uppdrag ofta är lekmän. Även om de pedagogiska ambassadörerna ”går den långa vägen” och lär sig genom ”trials and errors” skaffar de sig en värdefull erfarenhet av hur man genomför en förändring vid en institution. En idé vore att återinvestera detta ”kapital” genom att bygga upp en karriärväg för dessa förändringsagenter. Det är i viss utsträckning redan fallet idag: när deras uppdrag upphör får vissa pedagogiska ambassadörer nya funktioner vid sina institutioner (såsom studierektorer eller pedagogiska studierektorer) eller nya uppdrag vid CeUL. Andra möjligheter är dock tänkbara. Vissa pedagogiska ambassadörsprojekt skulle kunna vidareutvecklas, förslagsvis med en budget som lärarna vid institutionen skulle kunna söka för att genomföra pedagogiska projekt som har en koppling till det pedagogiska ambassadörsprojektet. Vidare skulle vissa pedagogiska ambassadörsprojekt, som har utvecklats vid en viss institution, kunna genomföras på en annan institution eller på flera andra institutioner. Det vore ett enkelt sätt att kapitalisera på de pedagogiska ambassadörernas erfarenhet.

Sammanfattningsvis är en viktig fråga hur man kan ta vara på de pedagogiska ambassadörernas nyvunna kompetens. Den ”karriär” som nämns ovan skulle förslagsvis kunna börja just med en utbildning om vad det innebär att vara en förändringsagent inom akademien.

⁴ Det fanns dock pedagogiska seminarier för lärarna i franska: ”Druide”-seminarierna, som under en period ägde rum varannan vecka.

Finansiering

Detta projekt kunde genomföras genom finansiering från Centrum för Universitetsläraryr utbildning, CeULs satsningar på pedagogiska ambassadörsprojekt vid Stockholms universitet under år 2017. Projektet var ett av åtta projekt som hade valts ut att genomföras.

Referenser

- Braseby, A. M. (2014). The flipped classroom. *Idea Paper 57*.
- Bretschneider, P., Hermansson-Järvenpää, H., Nilsson, A. & af Petersens, L. (2016). *Uppföljning av prestationsgrader vid det Humanvetenskapliga området*. Rapport. Stockholm: Stockholms universitet. Hämtad från:
https://www.su.se/polopoly_fs/1.312004.1481789477!/menu/standard/file/Rapport_prestationsgrader_Humanvet_2016.pdf
- CeUL (2018). 2018 års pedagogiska ambassadörer utsedda. Hämtad från:
<https://www.su.se/ceul/samverkan/pedagogiska-ambassad%C3%B6rer/2018-%C3%A5rs-pedagogiska-ambassad%C3%B6rer-utsedda-1.373059>
- Engel, H. (accepterad). Omvänt klassrum i fransk fonetik. *Digitalisering av högre utbildning* [arbetstitel]. Lund: Studentlitteratur.
- Jensen, J. L., Kummer, Tyler A. & Godoy, P. D. d. M. (2015). Improvements from a flipped classroom may simply be the fruits of active learning. *CBE – Life Sciences Education 14*(1).
- Kommunikationsavdelningen (2015). *Strategier för Stockholms universitet 2015–2018*. Stockholm: Stockholms universitet.
- Käck, A. & Männikkö-Barbutiu, S. (2012). *Digital kompetens i lärarutbildningen*. Lund: Studentlitteratur.
- McGrath, C., Barman, L., Stenfors-Hayes, T., Roxå, T., Silén, C., & Laksov, K. B. (2016). The Ebb and Flow of Educational Change: Change Agents as Negotiators of Change. *Teaching & Learning Inquiry, 4*(2), 1–14.
- Nouri, J. (2016). The flipped classroom: for active, effective and increased learning – especially for low achievers. *International Journal of Educational Technology in Higher Education 13*, s. 1–10.
- Trowler, P., Hopkinson, P. & Comerford Boyes, L. (2013). Institutional change towards a sustainability agenda: How far can theory assist? *Tertiary Education and Management, 19*(3), 267–279.

Stockholms universitet
Centrum för universitetslärarutbildning
106 91 Stockholm
Telefon växel: 08 – 16 20 00
www.su.se/ceul

**Stockholms
universitet**